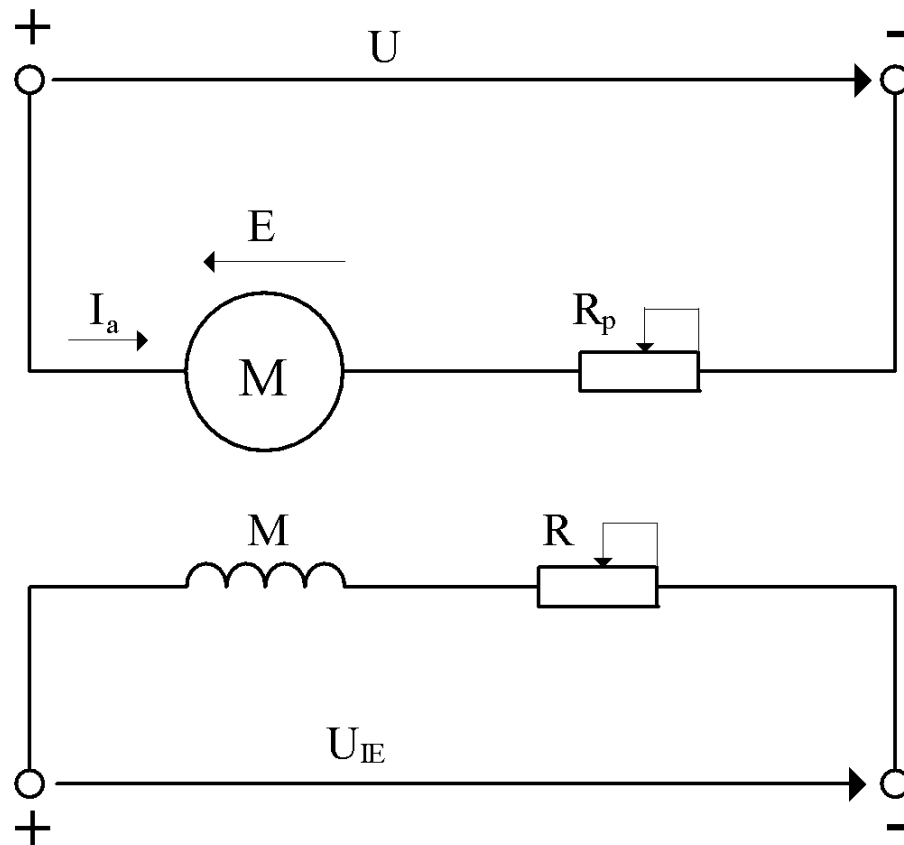

**LĪDZSTRĀVAS NEATKARĪGĀS IEROSMES
DZINĒJU MEHĀNISKĀS RAKSTURLĪKNES,
PARAMETRU IZMAIŅAS IETEKME UN
APRĒĶINS**

GRIEŠANĀS FREKVENCES REGULĒŠANA

Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēja slēguma shēma

Dzinēja enkura ķēdes spriegumu līdzsvara vienādojums:

$$U = I_a R + E,$$

kur U - spriegums uz dzinēja spailēm, V;

E - enkurā inducētais EDS, V;

I_a - enkura ķēdes atrāva, A;

$R = R_a + R_p$ - enkura ķēdes kopējā pretestība, Ω .

**Līdzstrāvas mašīnā inducētais EDS ir tieši
proporcionāls griešanās frekvencei:**

$$E = C_E \cdot n$$

kur n - dzinēja griešanās frekvence, apgr/min;

Φ - viena pola galvenā plūsma, Vb;

$C_E = \frac{pN}{60a}$ - dzinēja EDS konstante, ko nosaka dzinēja
nemainīgie parametri:

p - polu pāru skaits, N - enkura vadu skaits, a

- paralēlo zaru pāru skaits.

Līdzstrāvas dzinēja elektromehānisko raksturlīkne:

$$n = \frac{U}{\Phi_E} - \frac{I_a R}{\Phi_E}.$$

Līdzstrāvas mašīnas elektromagnētiskais moments

$$M = c_M I_a,$$

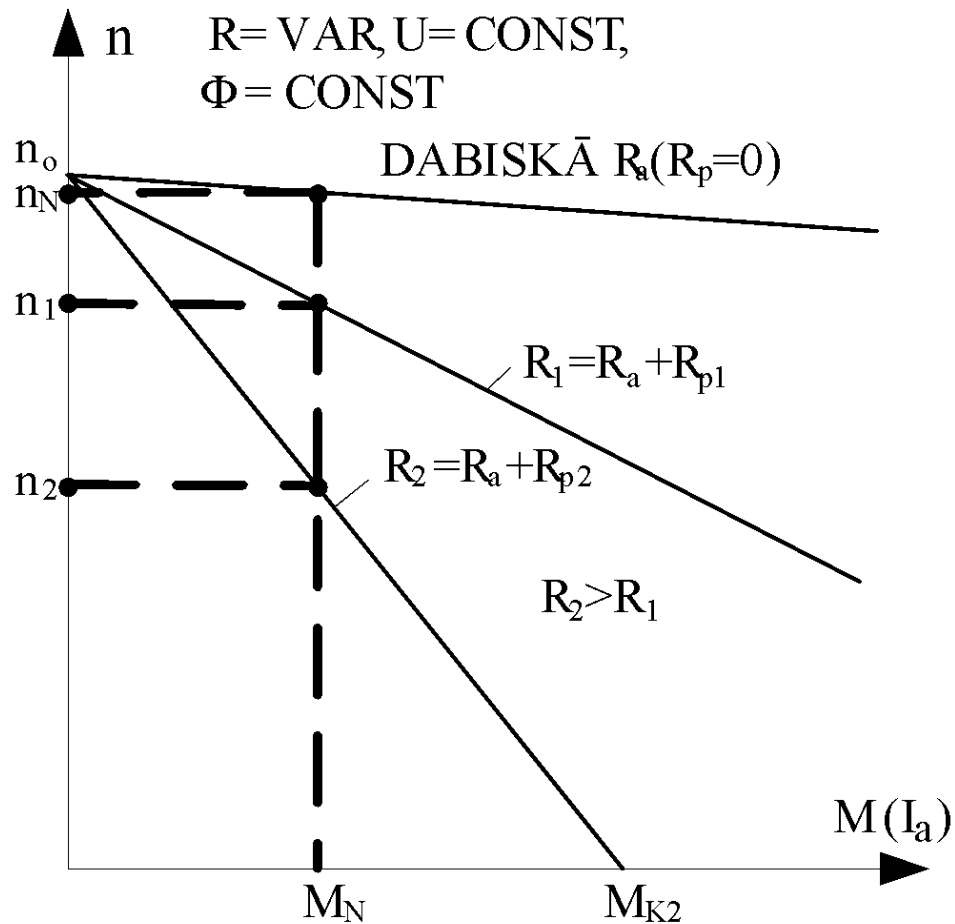
kur $c_M = pN/2\pi a$ - dzinēja momenta konstante.

**Līdzstrāvas mašīnu konstruktīvo parametru
konstantes apvieno šāda sakarība:**

$$c_M = 9,55c_E$$

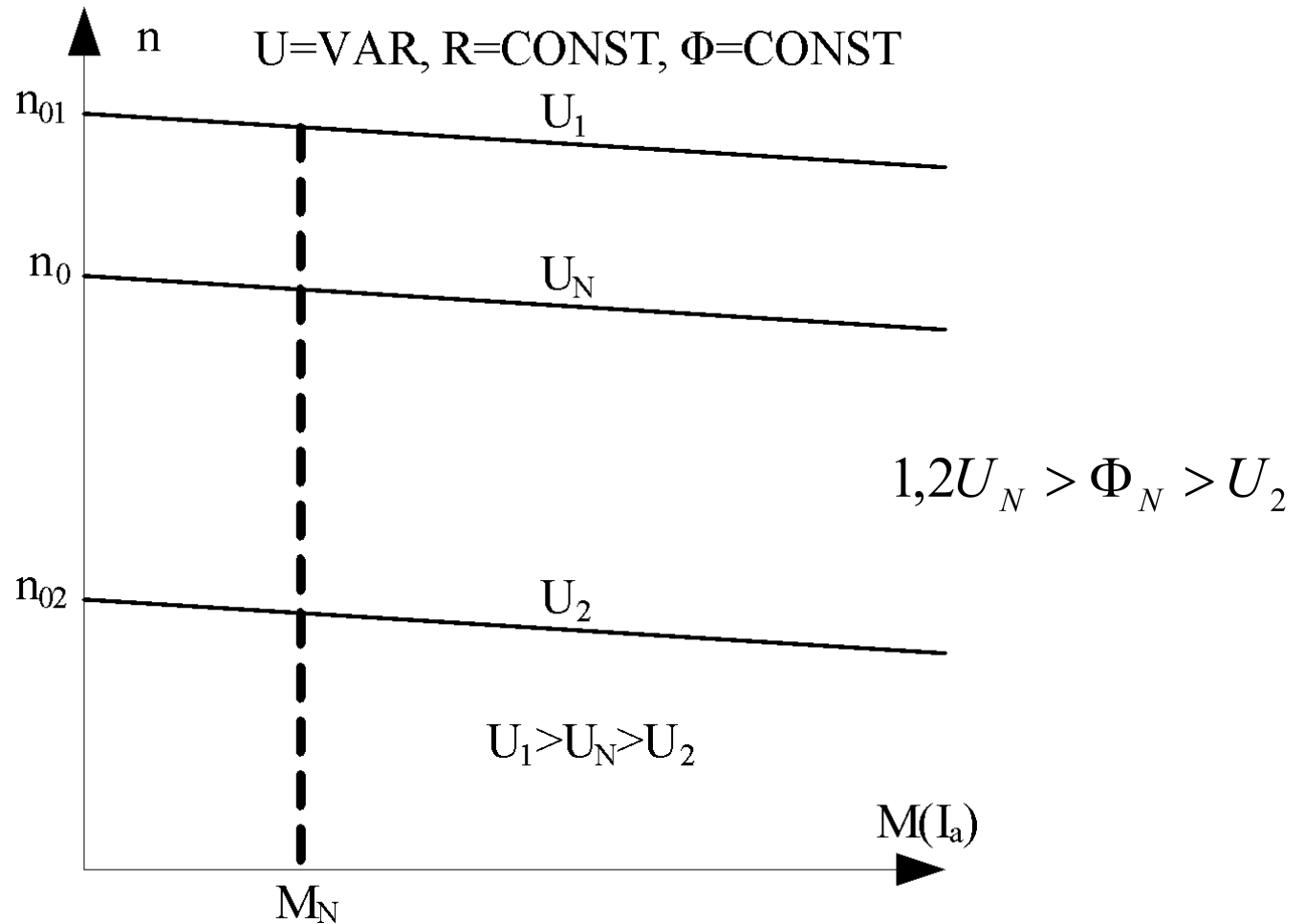
Līdzstrāvas mašīnas mehāniskā raksturlīkne:

$$\eta = \frac{U}{\Phi_E} - \frac{MR}{c c_E \Phi_M^2}$$

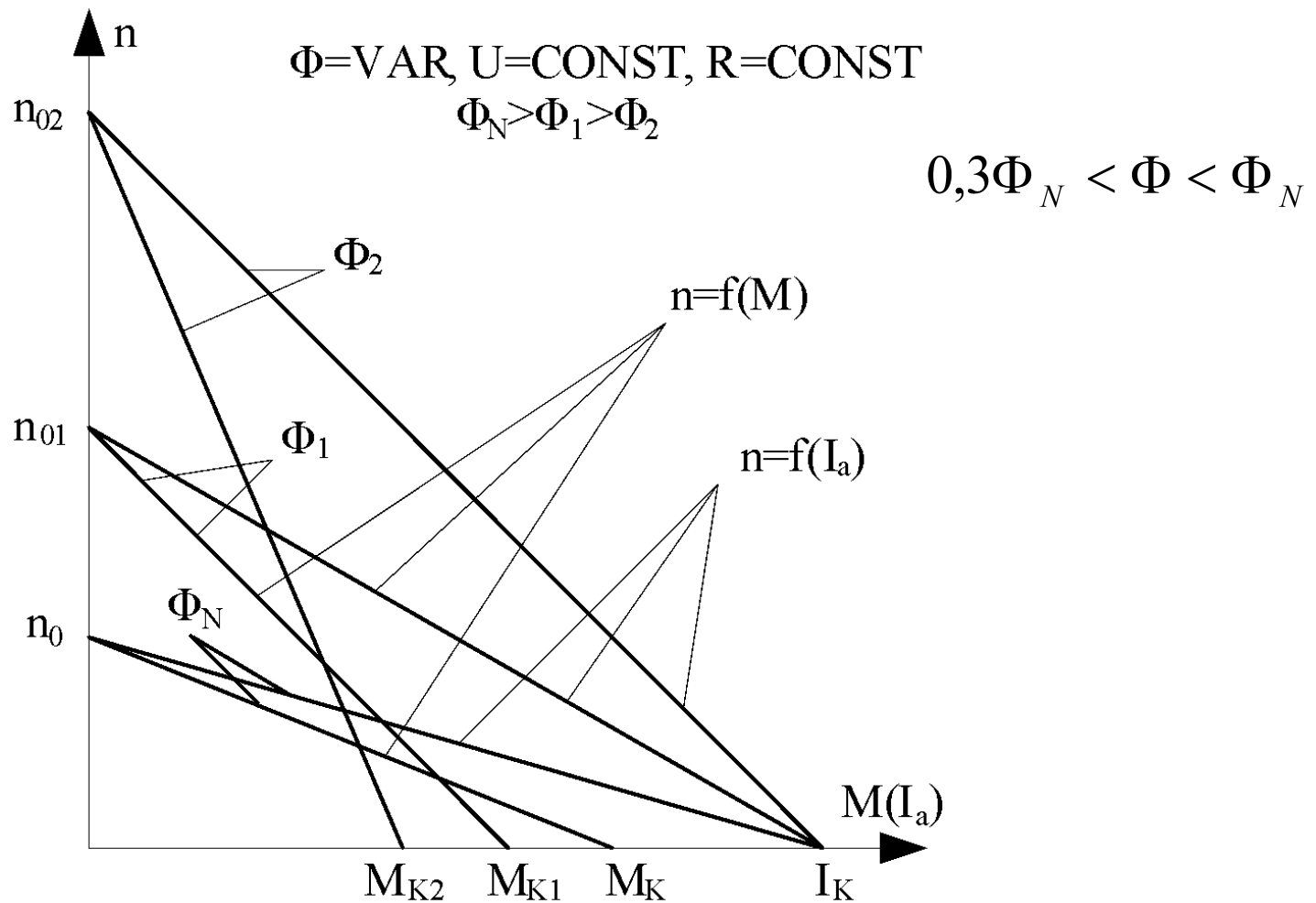

**Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēja mehāniskās raksturlīknes
 pie dažādām enkura ķēdes pretestībām**

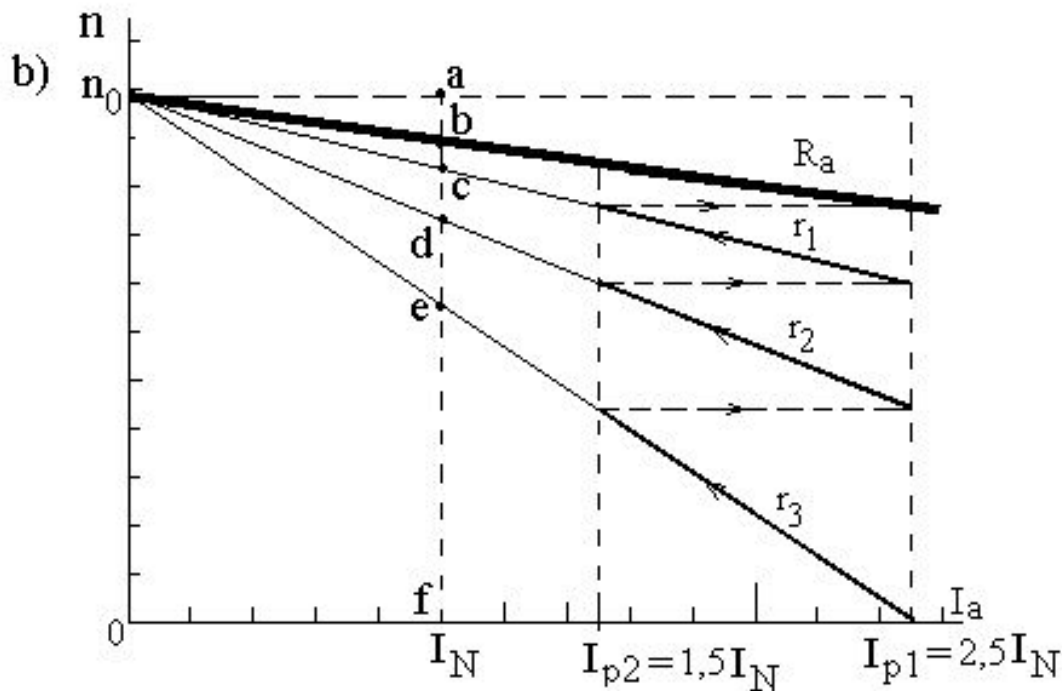
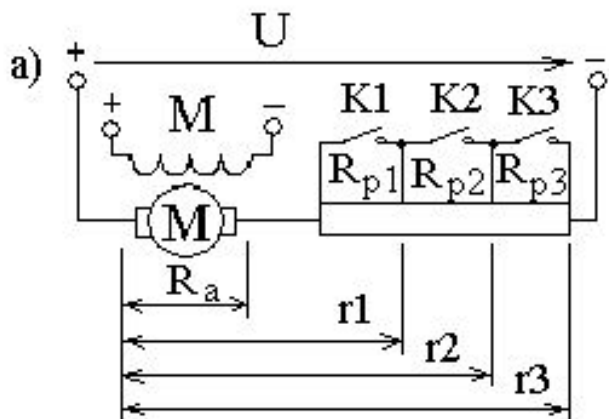

Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēju mehāniskās raksturlīknes dažādiem enkura spriegumiem

Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēju raksturlīknes dažādām magnētiskām plūsmām

Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēja palaišana

$$M_{pal1} \leq 2,5M_N$$

$$M_{pal2} \geq (1,2 \div 1,5)M_N$$

$$R_m = \frac{U}{I_{pal1}} \quad \lambda = \frac{I_{pal1}}{I_{pal2}}$$

$$m = \frac{\lg \frac{R_m}{R_a}}{\lg \lambda}$$

$$r_1 = (\lambda - 1)R_a$$

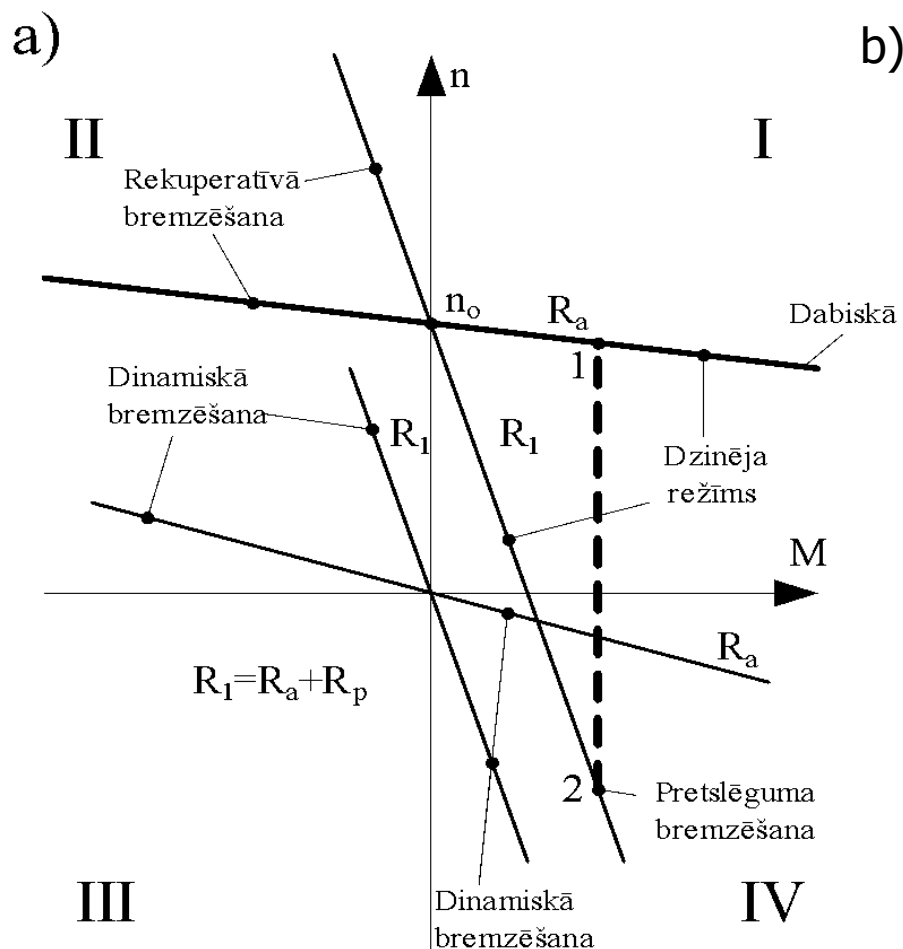
$$r_2 = \lambda(\lambda - 1)R_a$$

$$r_3 = \lambda^2(\lambda - 1)R_a$$

Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēju bremzēšanas režīmi

**Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinējiem ir trīs
galvenie bremzēšanas paņēmieni:**

- 1) rekuperatīvā bremzēšana;**
- 2) dinamiskā bremzēšana;**
- 3) pretslēguma (pretstrāvas) bremzēšana.**

b)

$n < n_0$	Dzinēja režīms $U > E$ IR	$I = \frac{U-E}{R}$
$n = 0$	Nekustīgs dzinējs U $E=0$ $I_k R$	$I_k = \frac{U-E}{R}$
$n < 0$ ($n > 0$)	Pretslēguma bremzēšana U E IR	$I = \frac{U+E}{R}$
$n > 0$ ($n < 0$)	Dinamiskā bremzēšana $U=0$ E IR	$I = -\frac{E}{R}$
$n > n_0$	Rekuperatīvā bremzēšana $U < E$ IR	$I = -\frac{U-E}{R}$

Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēju darba režīmi:

a – mehāniskās raksturlīknes; b – režīmu tabula

REKUPERATĪVĀ BREMZĒŠANA

Enkurā inducētais EDS kļūst lielāks par pieslēgsriegmu U

$$I_a = -\frac{E - U}{R}.$$

Līdzstrāvas mašīnas elektromagnētiskais moments ir ar
bremzējošu raksturu:

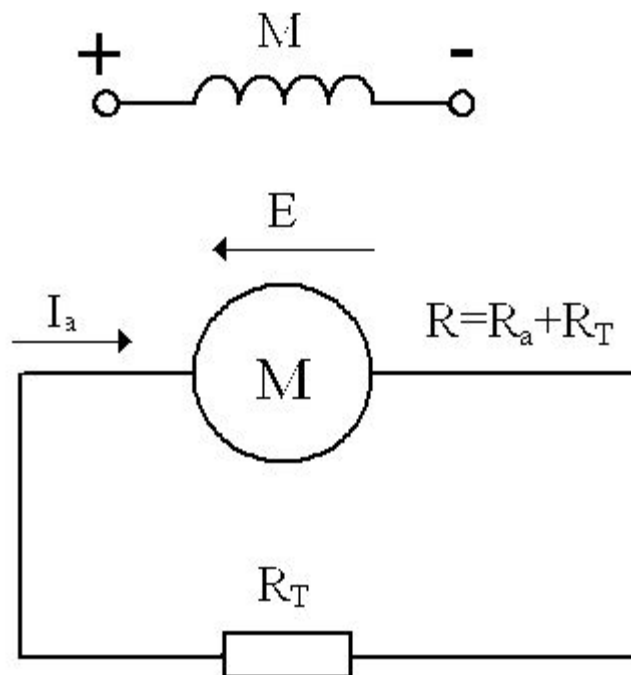
$$M = -C_M I_a.$$

Tātad dzinēja statisko raksturlīkņu izteiksmēm rekuperatīvās
bremzēšanas režīmā mainās otrā locekļa zīme:

$$n = \frac{U}{\Phi_E} + \frac{I_a R}{c \Phi_E},$$
$$n = \frac{U}{\Phi_E} + \frac{MR}{c c_E \Phi_M^2}.$$

Rekuperatīvās bremzēšanas režīma raksturlīknes pozitīvai griešanās
frekvencei attēlo II kvadrantā, bet negatīvai - IV kvadrantā.

DINAMISKĀ BREMZĒŠANA

Līdzstrāvas dzinēja dinamiskās bremzēšanas režīma slēguma shēma

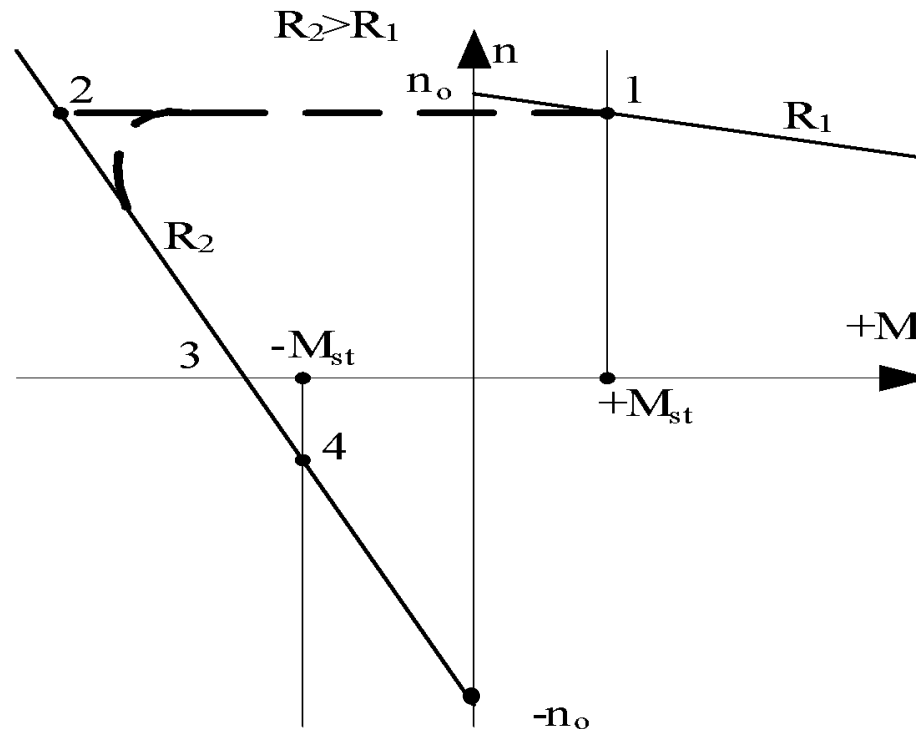
$$U = 0$$

$$n = -\frac{I_a R}{\Phi_E},$$

$$n = -\frac{MR}{c c_E \Phi_M^2}.$$

Pretslēguma bremzēšanā iespējami divi veidi:

- 1) ar potenciālu statisko momentu;
- 2) ar reaktīvu statisko momentu.

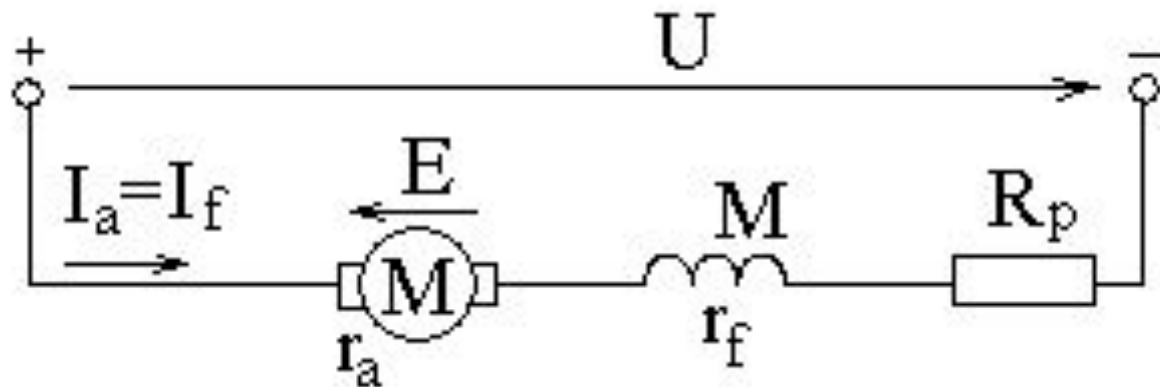

Līdzstrāvas neatkarīgās ierosmes dzinēja pretslēguma bremzēšanas mehāniskā raksturlīkne reaktīvam statiskajam momentam

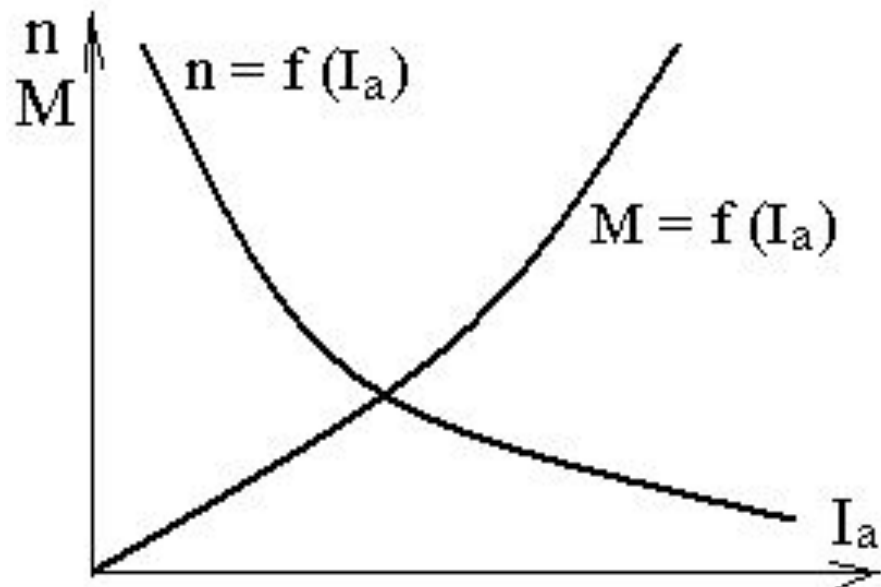
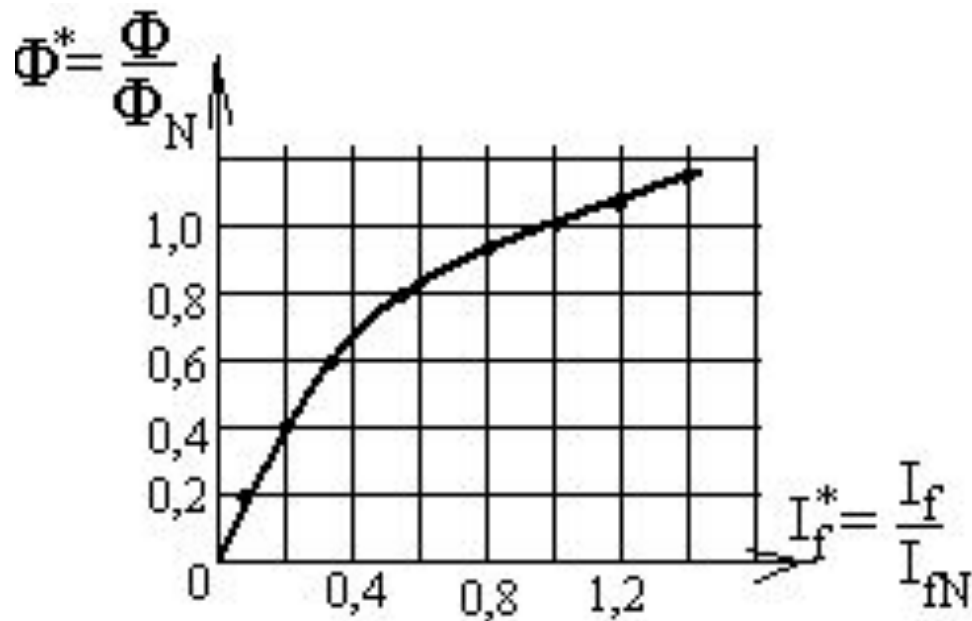

**Līdzstrāvas virknes ierosmes dzinēju
mehāniskās raksturlīknes, parametru
izmaiņas ietekme un aprēķins**

Līdzstrāvas virknes ierosmes dzinēju statistie režīmi

$$R_{dz} = r_a + r_f$$

$$n = \frac{U}{\Phi_E} - \frac{I_a R}{\Phi_E}$$

Ja pieņem, ka dzinējs darbojas nepiesātinājuma zonā un $I_a \equiv \Phi$ tad

$$\Phi = \alpha I_a$$

Virtnes ierosmes dzinēja elektromehāniskā raksturlīkne:

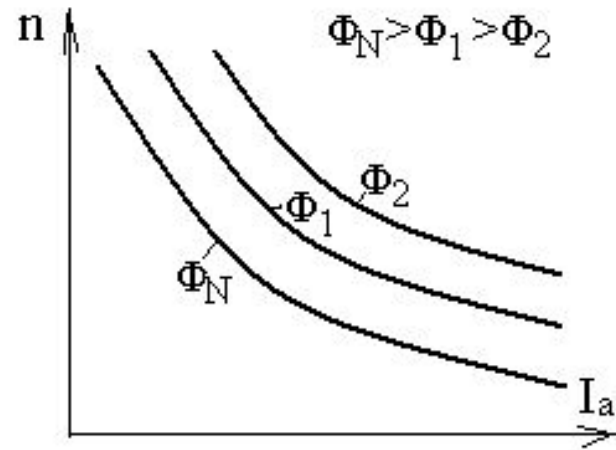
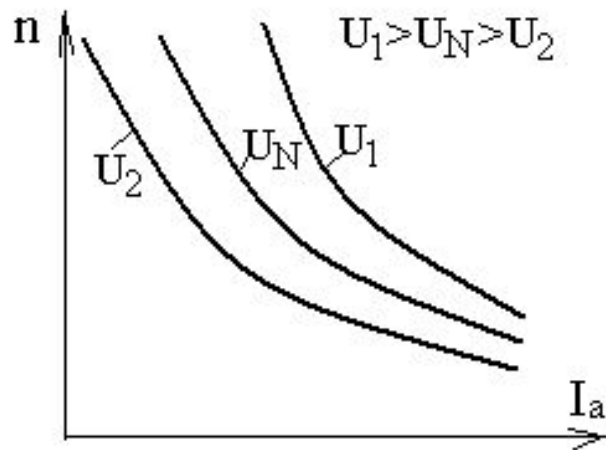
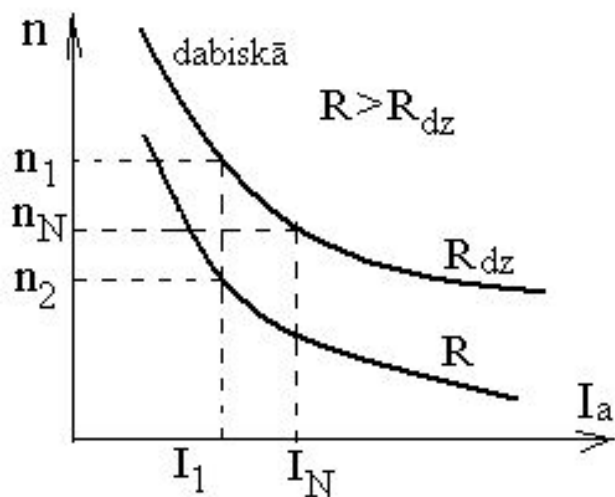
$$n = \frac{U}{c_E \alpha I_a} - \frac{R}{c_E \alpha}$$

Virtnes ierosmes dzinēja mehāniskā raksturlīkne:

$$n = \frac{U}{\alpha c_E \sqrt{\frac{M}{\alpha c_M}}} - \frac{R}{\alpha c_E}$$

Līdzstrāvas virknes ierosmes dzinēju statistiskie režīmi

$$\frac{n_{maksl}}{n_{dab}} = \frac{U - I_a (R_{dz} + R_p)}{U_N - I_a R_{dz}} = \frac{E_{maksl}}{E_{dab}}$$

Līdzstrāvas virknes ierosmes dzinēja palaišana

$$M_{p1} = 2,5M_N = 2,5 \cdot 32,6 = 81,5 Nm$$

$$M_{p2} = 1,5M_N = 1,5 \cdot 32,6 = 48,8 Nm$$

$$I_{p1} = 36,5 A; I_{p2} = 25,5 A$$

$$n = 0!$$

$$R_{p1} = \frac{U}{I_{p1}} = \frac{220}{36,5} = 6,02 \Omega$$

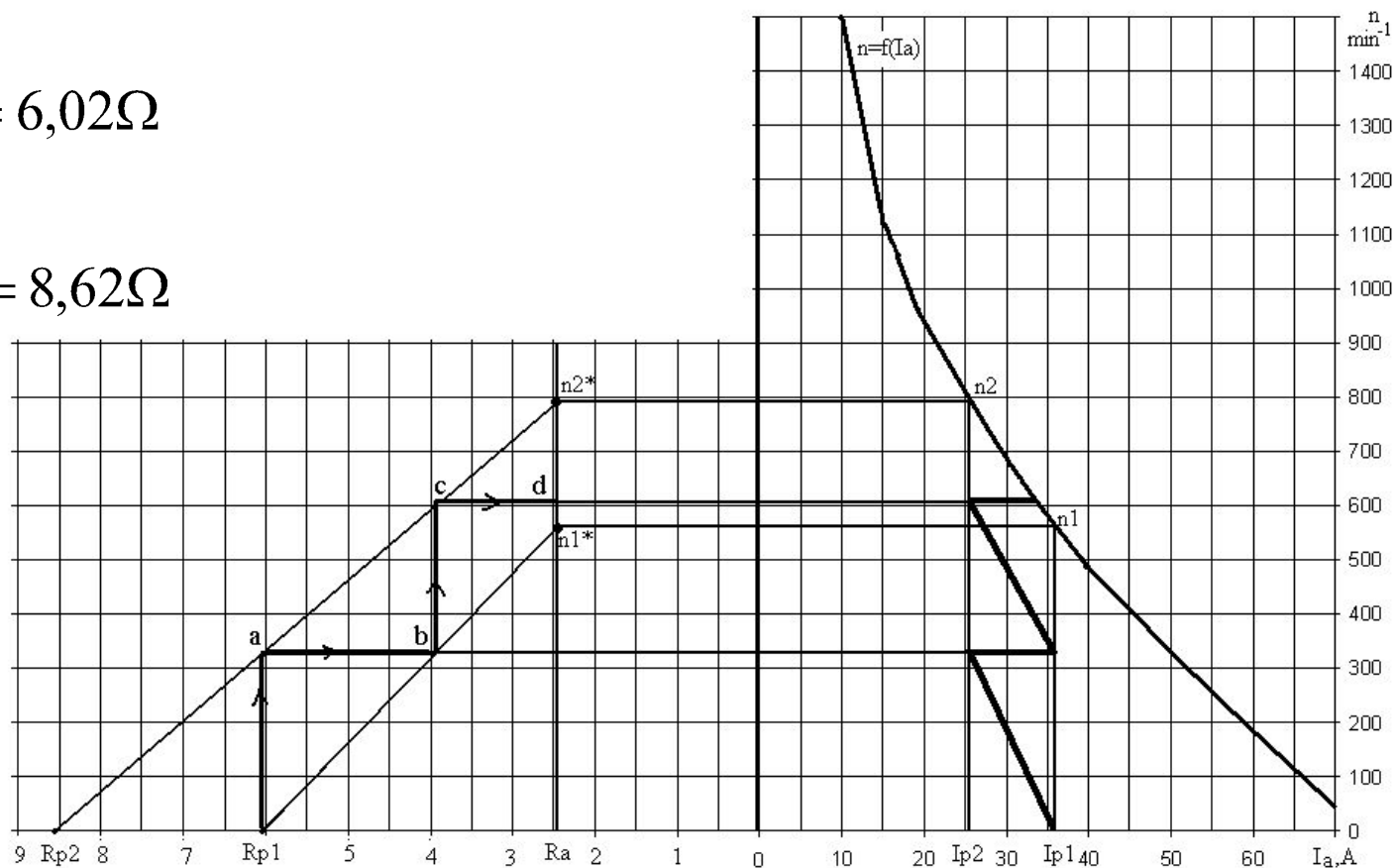
$$R_{p2} = \frac{U}{I_{p2}} = \frac{220}{25,5} = 8,62 \Omega$$

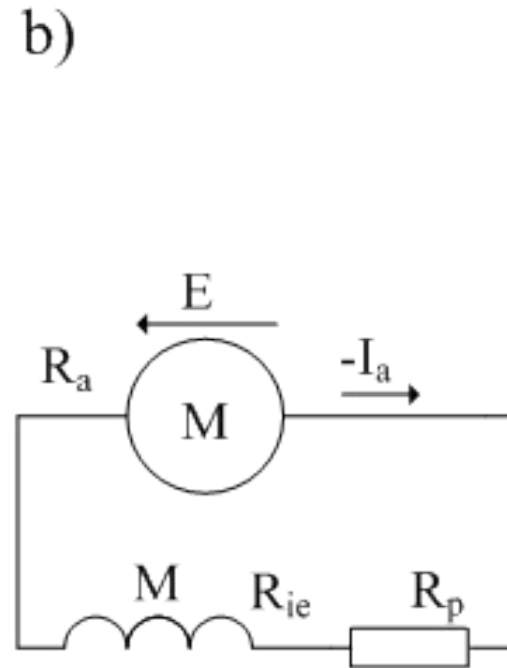
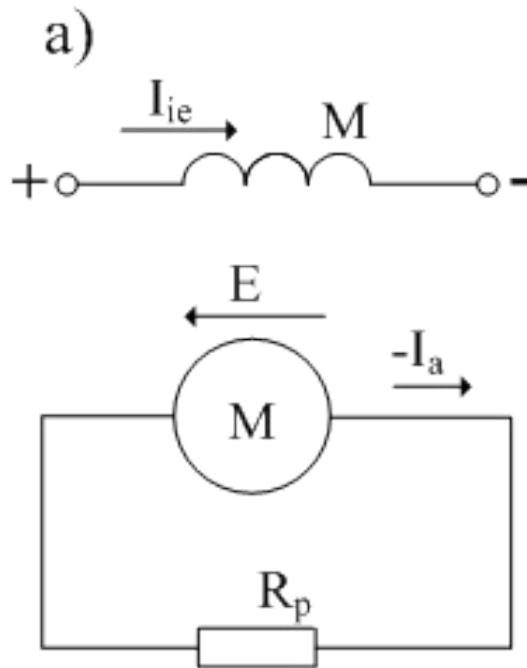
$$R_a = 2,47 \Omega$$

$$1mm = 0,1 \Omega$$

$$r_{p1} = \mu_{\Omega} \cdot \overline{ab} = 0,1 \cdot 20,02 = 2 \Omega$$

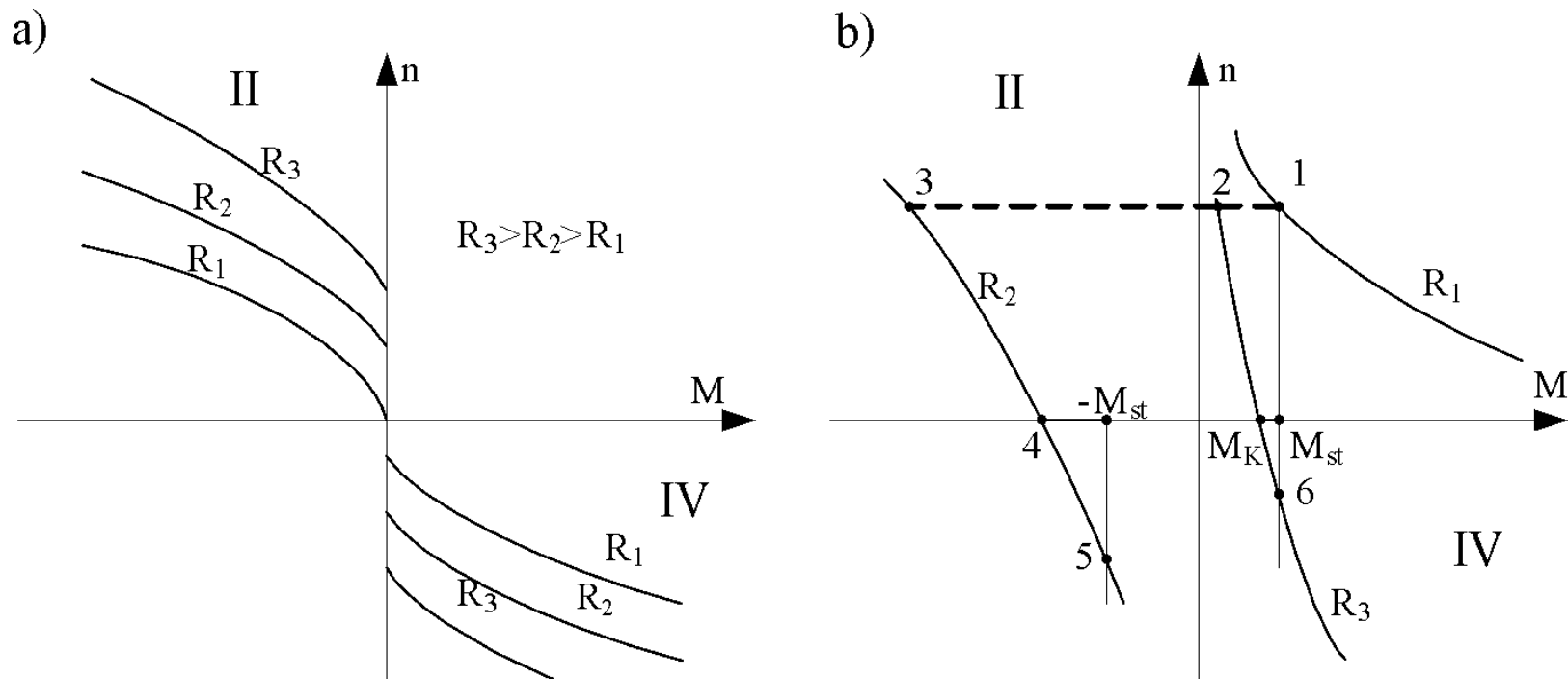
$$r_{p2} = \mu_{\Omega} \cdot \overline{cd} = 0,1 \cdot 15,05 = 1,5 \Omega$$

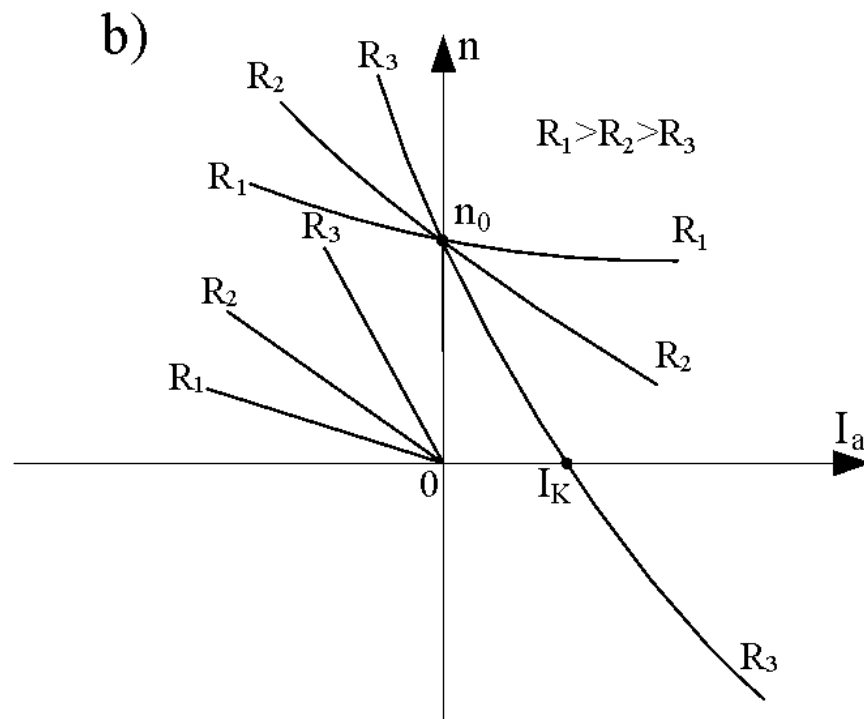
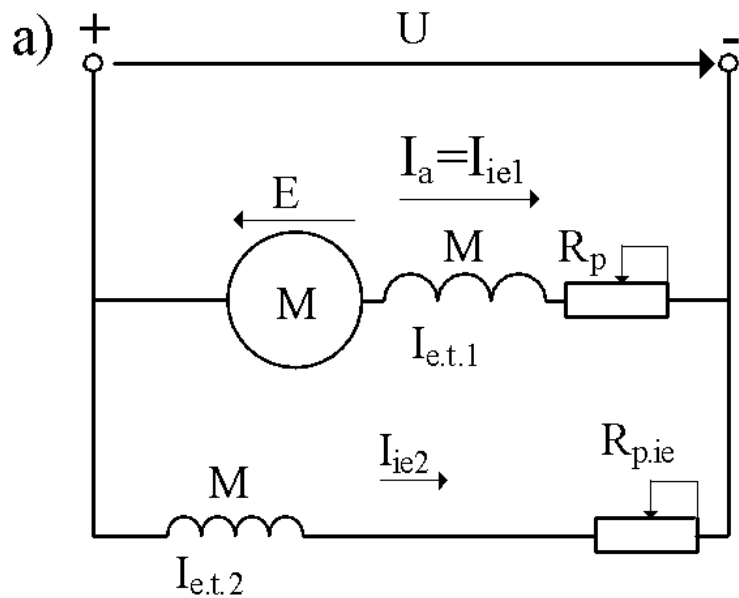

Līdzstrāvas virknes ierosmes dzinēja dinamiskās bremzēšanas slēguma shēmas:

a – ar neatkarīgu ierosmi; b – ar pašierosmi

Līdzstrāvas virknes ierosmes dzinēja mehāniskās raksturlīknes:
 a – dinamiskā bremzēšana ar pašierosmi; b – pretslēguma bremzēšana
 (4. kvadrants)

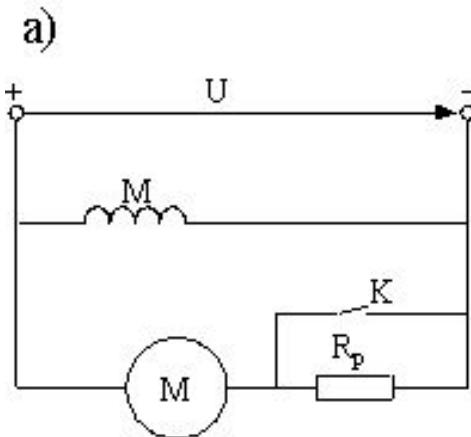

Līdzstrāvas jauktas ierosmes dzinējs:

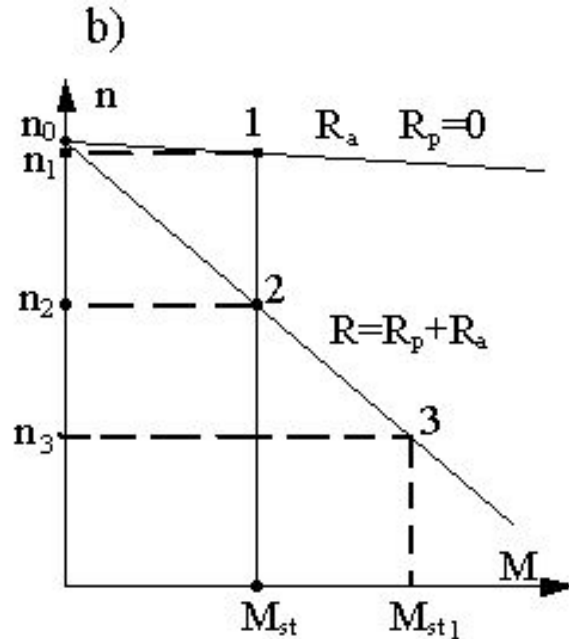
a – slēguma shēma; b – elektromehāniskās raksturlīknes

LDn griešanās frekvences regulēšana ar papildpretestību enkura ķēdē

$U = \text{CONST}$
 $\Phi = \text{CONST}$
 $R = \text{VAR}$

Priekšrocības:

1. Vienkārša slēguma shēma
2. iespējams ierobežot palaišanas strāvu
3. iespējama regulēšana pie konstanta pretestības momenta

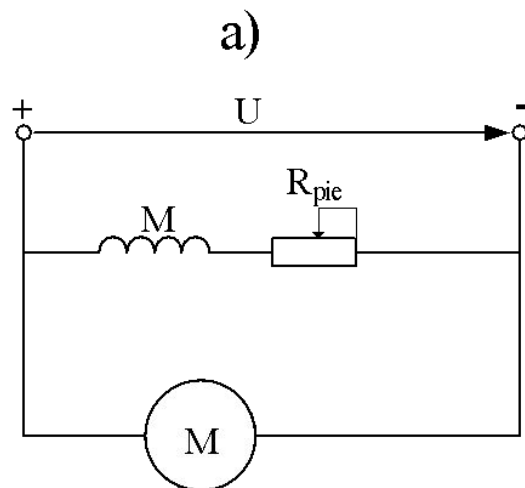
Trūkumi:

1. Lieli jaudas zudumi
2. Griešanas frekvenci var tikai samazināt zem nominālās
3. Pasliktinās piedziņas darbības stabilitāte, jo raksturliķņu cietība samazinās
4. iespējama pakāpveida regulēšana
5. Regulēšanas diapazons atkarīgs no slodzes

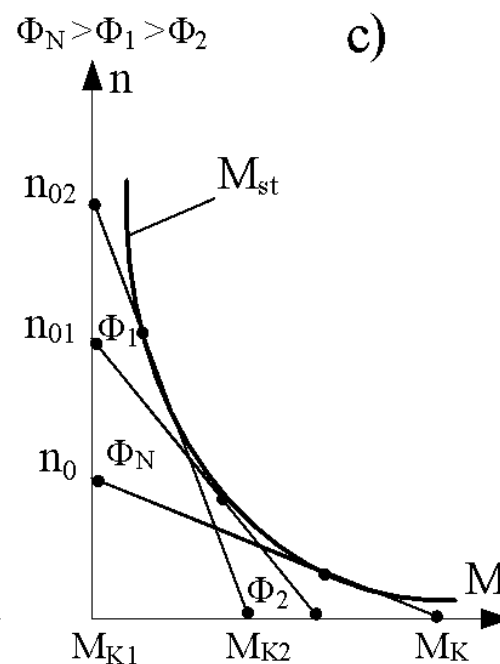
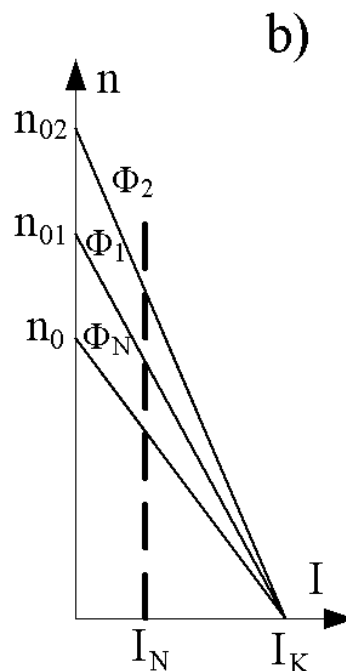
$$P_1 = UI_a = EI_a + I_a^2 R = EI_a + \Delta P$$

$$\Delta P = P_1 \frac{n_0 - n}{n_0} = P_1 \delta$$

LDn griešanās frekvences regulēšana ar plūsmas maiņu

$U = \text{CONST}$
 $\Phi = \text{VAR}$
 $R = \text{CONST}$

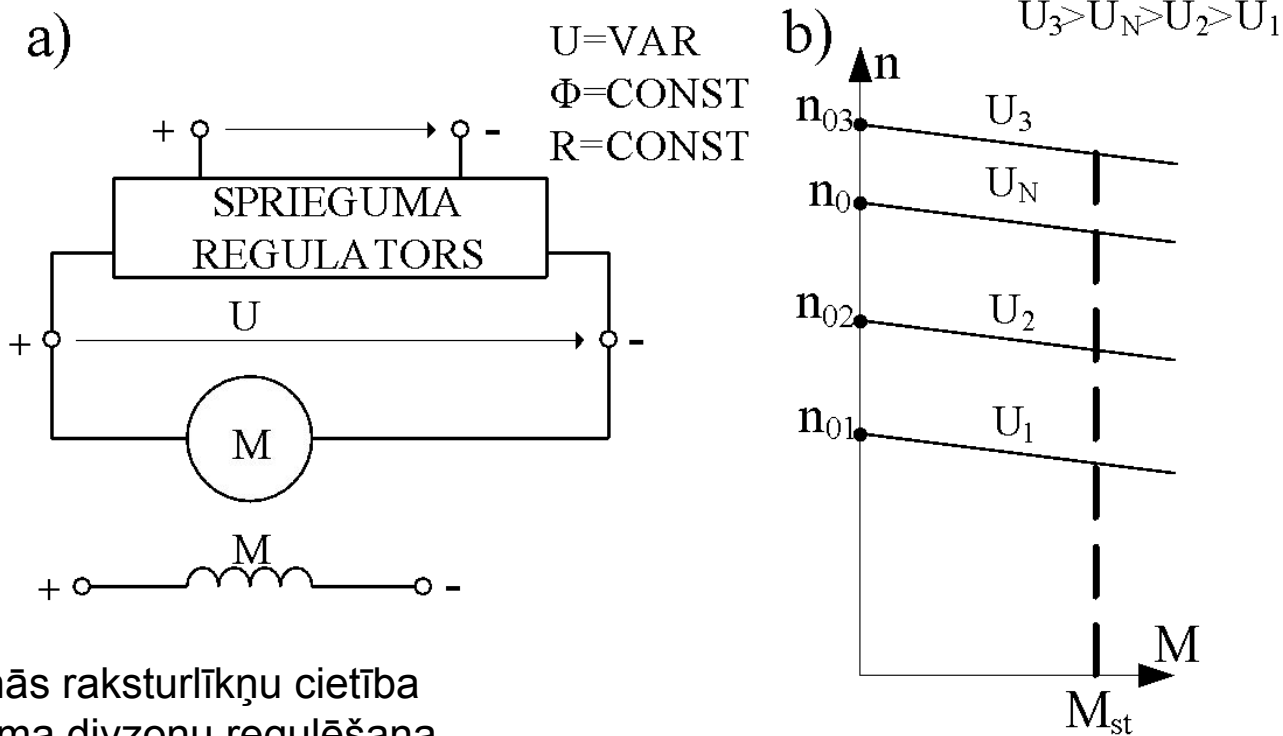
Priekšrocības:

1. Vienkārša slēguma shēma
2. Mazi jaudas zudumi
3. Ērta vadība

Trūkumi:

1. Neliels regulēšanas diapazons
2. Griešanas frekvenci var tikai palielināt virs nominālās
3. Pie augstākām griešanās frekvencēm samazinās dzinēja attīstītais moments
4. Samazinās mehānisko raksturlīkņu cietība

LDn griešanās frekvences regulēšana ar sprieguma maiņu

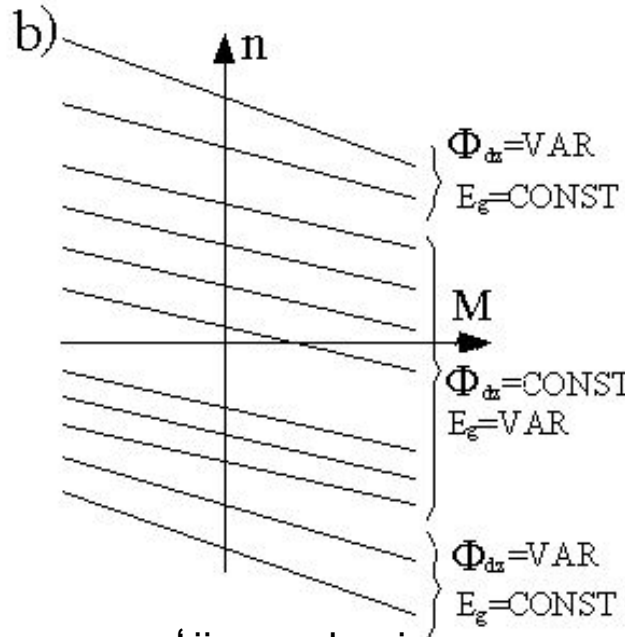
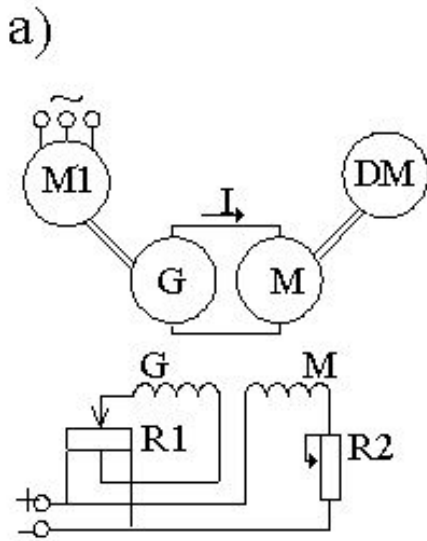
Priekšrocības:

1. Nemainās raksturlīkņu cietība
2. Iespējama divzonu regulēšana
3. Iespējama regulēšana pie konstanta pretestības momenta
4. Plūstoša regulēšana
5. Mazi jaudas zudumi dzinējā
6. Liels regulēšanas diapazons

Trūkumi:

7. Sarežģītas spriegumu regulatoru shēmas
8. Spriegumu regulatoru izmaksas pārsniedz dzinēja vērtību
9. Griešanas frekvences palielināšana iespējama tikai par 20%

LDn griešanās frekvences regulēšana sistēmā "ģenerators-dzinējs"

$$n = \frac{E_g}{c_E \Phi_{dz}} - \frac{I_a (R_{ag} + R_{adz})}{c_E \Phi_{dz}}$$

$$n = \frac{E_g}{c_E \Phi_{dz}} - \frac{M (R_{ag} + R_{adz})}{c_E c_M \Phi_{dz}^2}$$

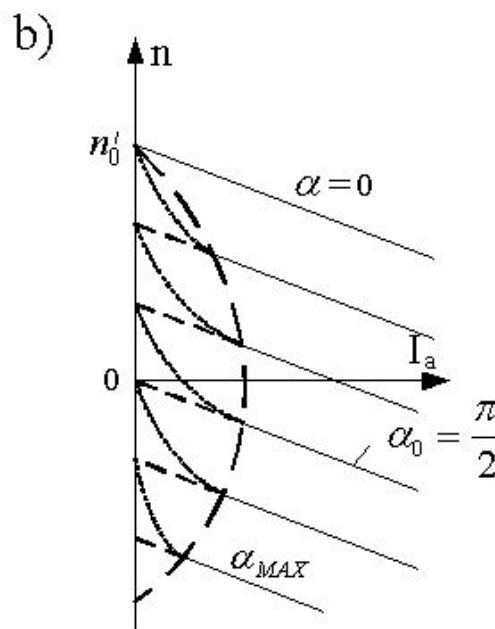
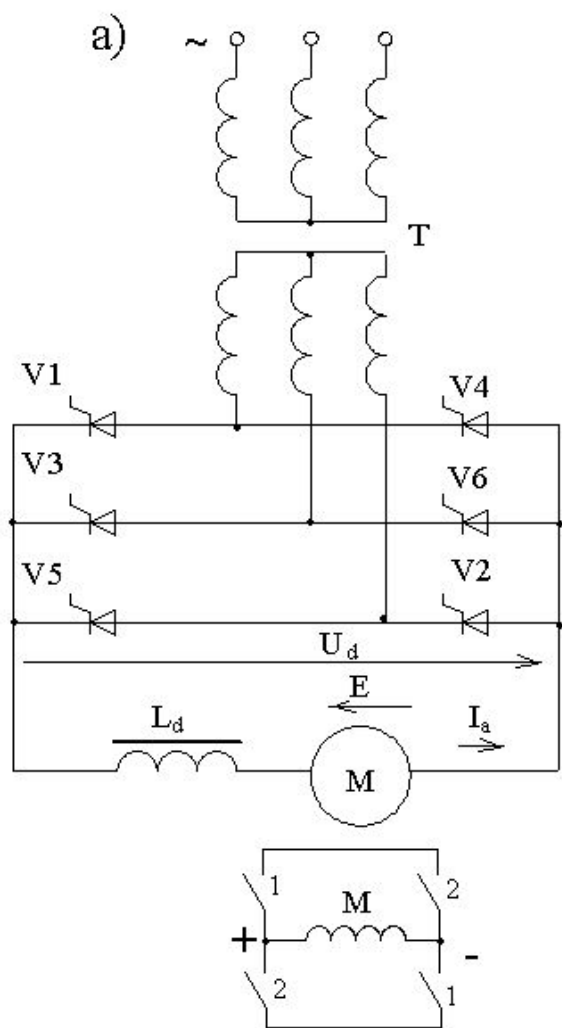
Priekšrocības:

1. Mazi pārejas procesu enerģijas zudumi
2. Ērta regulēšana
3. Vienmērīga griešanas frekvences maiņa
4. Iespējama rekuperatīvā bremzēšana

Trūkumi:

5. Lieli kapitālie un ekspluatācijas izdevumi, palīgiekārtas uzstādītā jauda
6. Mazs kopējais lietderības koeficients
7. G-D sistēmas jauda ir ierobežota
8. Divkārtēja enerģijas pārveidošana no elektriskās uz mehānisko

LDn griešanās frekvences regulēšana ar vadāmiem taisngriežiem

$$U_d = U_{d0} \cos \alpha - I_a \left(\frac{X_T m}{2\pi} + R_T \right)$$

$$U_{d0} = \frac{m}{\pi} \sqrt{2} U \sin \frac{\pi}{m}$$

$$n = \frac{U_{d0} \cos \alpha - I_a R_{EKV}}{c_E \Phi}$$

$$R_{EKV} = \frac{X_T m}{2\pi} + R_T + R_a$$

$$n = \frac{U_{d0} \cos \alpha}{c_E \Phi} - \frac{M R_{EKV}}{c_E c_M \Phi^2}$$

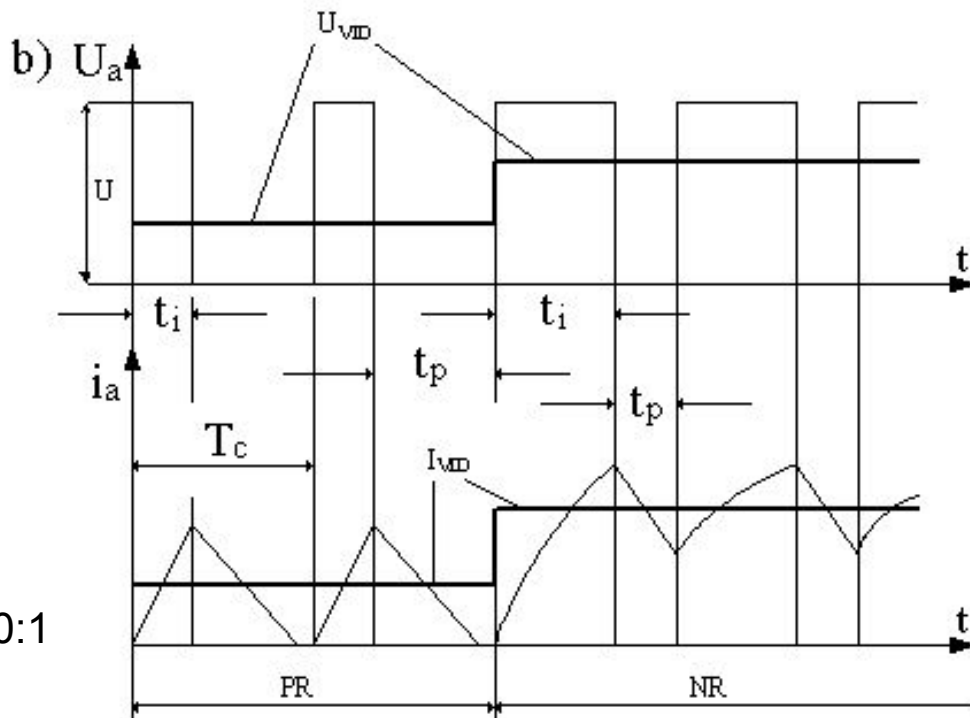
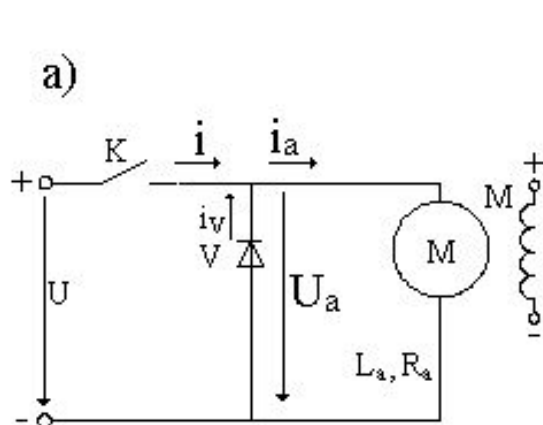
Priekšrocības:

1. Augsts lietderības koeficients
2. Plašs regulēšanas diapazons $D > 100:1$
3. Ērta elektroniska mazas jaudas vadība
4. Liela vadības sistēmas ātrdarbība

Trūkumi:

1. Rada traucējumus elektriskā tīklā nesinusoidālas slodzes strāvas un sprieguma dēļ
2. Zems jaudas koeficients pie zemām griešanās frekvencēm un mazām slodzēm
3. Reversējamu piedziņu izveidošanai nepieciešama papildus komutācijas aparatūra

LDn griešanās frekvences regulēšana ar pusvadītāju impulsa regulatoriem

Priekšrocības:

1. Plašs regulēšanas diapazons $D > 1000:1$
2. Liela regulēšanas plūstamība
3. Augsta piedziņas ātrdarbība
4. Divzonu regulēšanas iespējamība

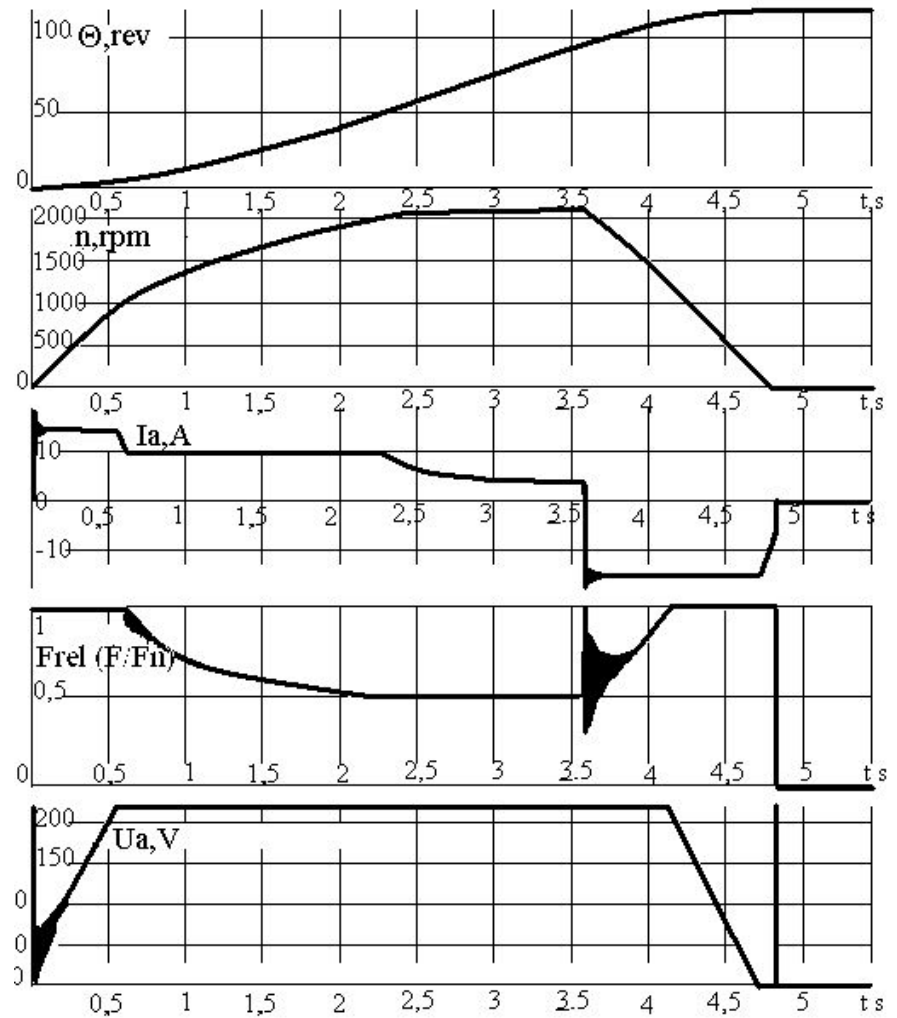
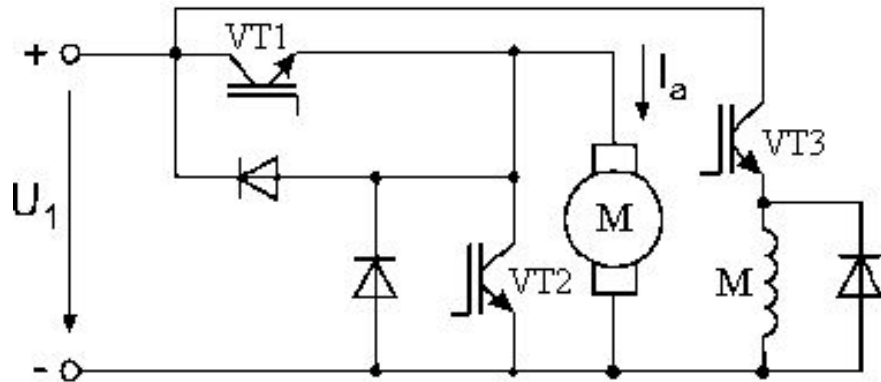
Trūkumi:

1. Darbojas tikai no līdzsprieguma avota
2. Reversēšanai nepieciešama papildus kontaktaparātūra
3. Rada traucējumu el. tīklā un atmosfērā

$$\varepsilon = \frac{t_i}{t_i + t_p} = \frac{t_i}{T} \quad U_{vid} = \varepsilon U$$

$$n_{vid} = \frac{\varepsilon U}{c_E \Phi} - \frac{M_{vid} R_a}{c_E c_M \Phi^2},$$

LDn griešanās frekvences regulēšana ar 2kvadrantu tranzistoru impulsregulatoru

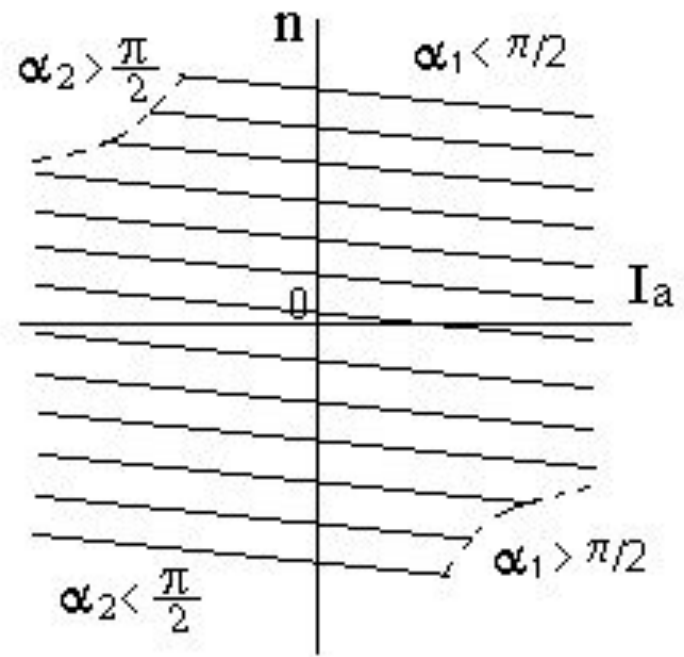
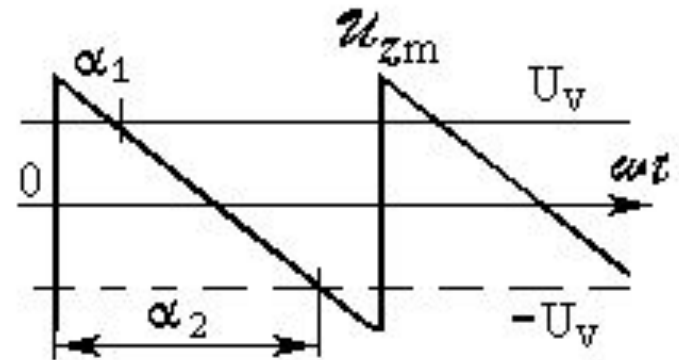
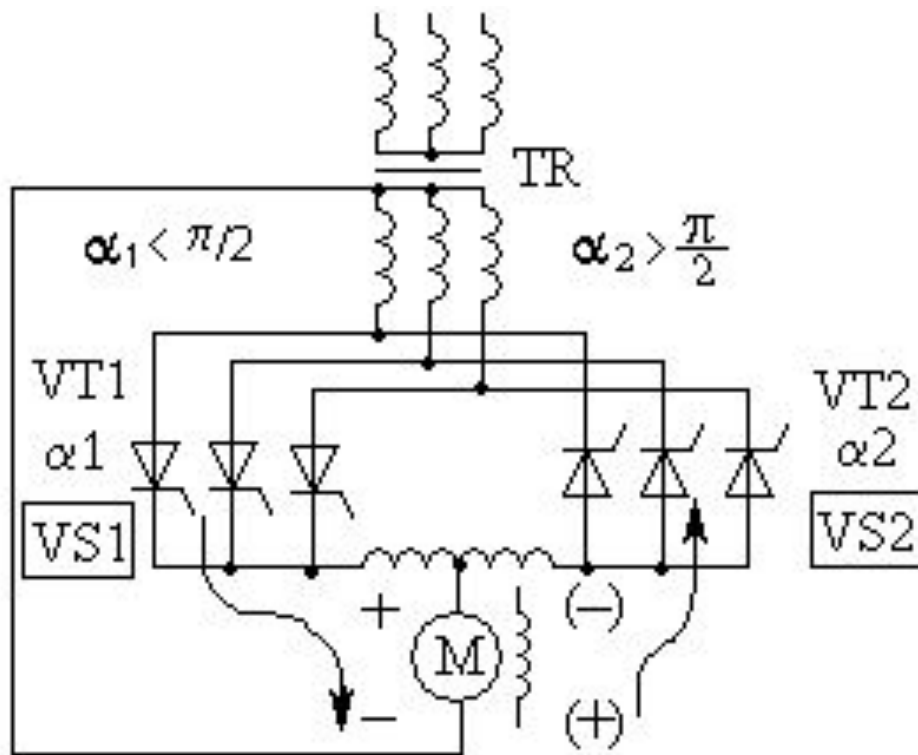

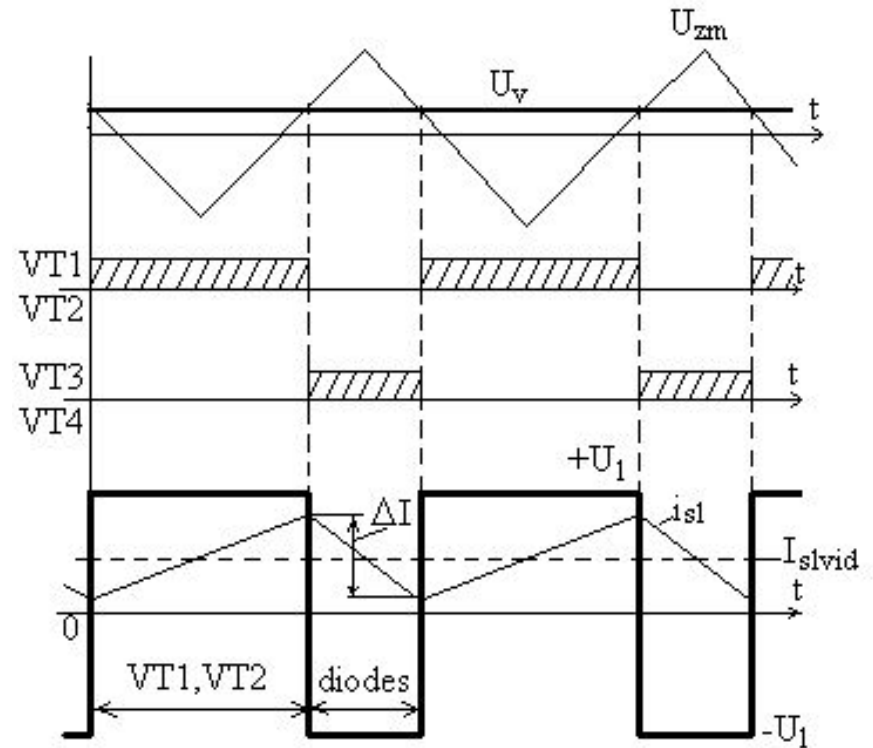
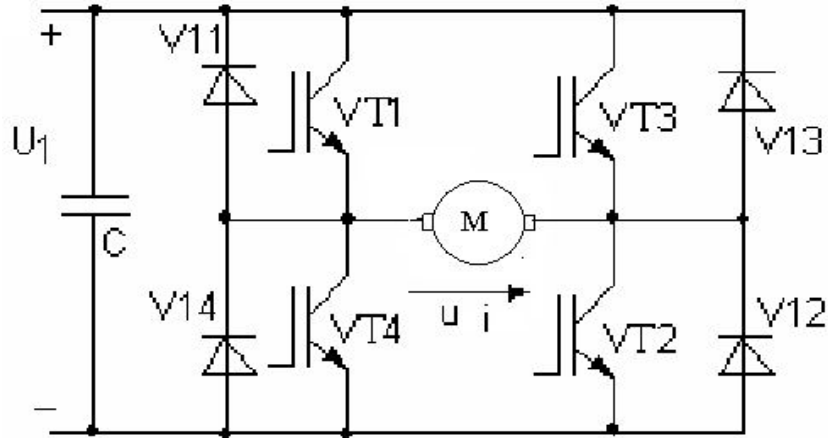
LDn griešanās frekvences regulēšana ar 2kvadrantu tranzistoru impulsregulatoru

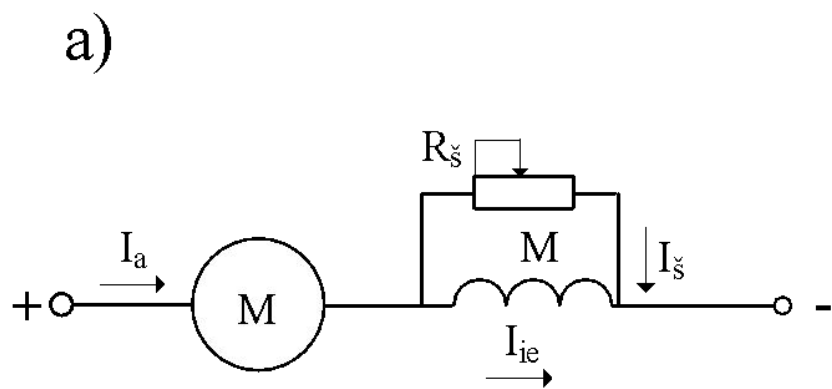
LDn griešanās frekvences regulēšana ar reversīviem vadāmiem taisngriežiem

LDn griešanās frekvences regulēšana ar reversīvo tranzistoru impulsregulatoru

Līdzstrāvas virknes ierosmes dzinēja griešanās frekvences regulēšana ar šuntētu ierosmes tinumu

- 1 – IEROSMES TINUMA ŠUNTĒŠANA
- 2 – PAPILDPRET ENKURA ĶĒDĒ
- 3 – ENKURA ŠUNTĒŠANA

